

JAN SAMEK (Kraków)

DEKORACJA MALARSKA „ACTA TRANSUMPTA” Z LAT 1656—1836 W KLASZTORZE OO. REFORMATÓW W KRAKOWIE

Dekoracja malarska polskich rękopisów od drugiej połowy XVI do połowy XIX wieku to prawdziwa *terra incognita* polskiej sztuki sakralnej, a także biała karta w badaniach nad sztuką Krakowa. Te nowe perspektywy otwały przede wszystkim prace nad *Katalogiem zabytków sztuki* miasta Krakowa. Jako redaktor tego wydawnictwa pragnę przedstawić miłośnikom cracovianów dekoracje zdobiące „*Acta transumpta*” w klasztorze oo. Reformatów przy kościele św. Kazimierza. W bibliotece klasztornej zachowało się 49 woluminów odpisów, względnie streszczeń oryginalnych akt poszczególnych prowincjałów (od 1656 roku). Piętnaście z nich ma karty tytułowe dekorowane rysunkami i w układzie chronologicznym prezentują dekoracje od 2. połowy XVII w. do 1836 r.

Opisy dekoracji

Jako pierwszą wymienić można kartę tytułową na nie datowanej księdze, zawierającej napis: ACTA I TRANSUMPTA I MINISTERIATUS I Admodum R[evere]ndi P[at]ris Joachimi Maykiewicz (il. 1). Wiersz 3 i 5 — kursywa. Napis ujęto w ornament rokokowy, złożony z motywu kratki i rocaillé'ów. W ornament włączone są: u góry gołębica w glorii symbolizująca Ducha Świętego, poniżej splecione inicjały J.M.P.R. odnoszące się do Joachima Maykiewicza, u dołu godło zakonu franciszkańców (skrzyżowane ręce Chrystusa i świętego Franciszka, połączone z krzyżem), po prawej stronie księga z inicjałami IHS i koroną w promieniach powyżej, po lewej berło skrzyżowane z palmą w wieńcu otoczonym promieniami. Rysunek wyróżnia się delikatną kreską, wykonany piórkiem i farbą brązową. Ornamentyka i cechy stylistyczne wskazują na powstanie w 2. połowie XVIII wieku.

Druga karta tytułowa (il. 2) zawiera napis: In Nomine Domini. Amen I ACTA TRANSUMPTA I Ministeriatus Provincialis I Admodum R[evere]n-

di | P[atris] Benvenuti | DUNIKOWSKI; S[acrae] Th[eologiae] Lectoris, Provinciae hujus | Ministri Provincialis. INCHOATA | A Capitulo Provinciali, celebra: | to Cracoviae A[nno] D[omini] 1780 |. Die 25 Iunii. Wiersz trzeci, siódmy, dziesiąty, jedenasty i dwunasty wykonany kursywą. Inskrypcja ujęta jest w ozdobne inicjały BD, odnoszące się do Benvenuta Dunikowskiego, powtórzone u dołu. Powyżej napisu umieszczono mitrę książęcą, z lewej zaś strony berło. Rysunek wykonano pędzlem, czerwona farbą. Insygnia książęce odnoszą się być może do patrona krakowskiego kościoła św. Kazimierza.

Kolejna karta tytułowa (il. 3) zawiera napis: ACTA | TRANSUMPTA | Totius Triennii Provi[n]cial[is] atque | A[dmodum] R[everendi] P[at]ris Nepomuceni | WIELOWIEYSKI |; S[acr]ae Theol[ogiae] L[ectoris] Provi[n]c[iciae] huj[us] | Ministri Provincialis | INCHOATA | A Capitulo Provinciali | Solecii ad Aedes D[omini] Stanislai Episc[opi] et Martyris | Patroni Regni Pol[oniae] et Maligni Ducat[us] Lithuaniae, | CELEBRATO | Anno D[omi]ni 1783 Die 29 | Mensis 7 bris. Wiersz 4, 6, 7, 10—13, 15—16 pisane kursywą.

Napis ujęty jest w wieniec z przedstawieniem symboli czasu. U góry nad inicjałami NW, odnoszącymi się do Nepomucena Wielowieyskiego, umieszczono mitrę i skrzyżowane palmy. Nad mitrą napis: Parasti in dulcedine Tua Pauperi Psal[mus] 63; pod palmami: Vincenti. Pod inicjałami skrzyżowane berło i miecz. Nad berłem napis: Virga... directionis. Ps[almus] 44. Nad mieczem: Justitia. U dołu karty godło zakonu franciszkanów — skrzyżowane ręce Chrystusa i świętego Franciszka, połączone z krzyżem. Z prawej strony u góry hełm z napisem: Galea Salutis in capite ej[us] Psal[mus] 59. Pod nim tarcza z napisem: Quid ut Deus?, a w otoku: Scuto circumdabit te veritas ejus non timebis a timore nocturno Psalmo 90. Poniżej widnieje zbroja i włócznia, przy nich napis: Polite lanceas Jer[emiae] 46; Fortitudo et decor indumentum ejus Prover[biorum] 31. Pod nim umieszczona jest stula, kielich, kapelusz. Nad księgą napis: Liber VI 12, na księdze: Cibavit me | Volumine | illo. Ezechielis cap[ut] 3 v[ersus] 2. Obok księgi: Calicem salutaris accipiam, Psal[mus] 115. Suscitabo mihi sacerdotem fidelem, L[iber] Reg[um] 2. U dołu widnieje kula ziemiska na tle promieni i obłoków, z wyobrażeniem Stwórcy, i napisy: Iste ignis est perpetuus, Levit[icus] 2. Per noctem in columna ignis, Exo[dus] 13. U dołu kuli ziemskiej inicjały BD. Z lewej strony u góry umieszczono Palec Boży otoczony promieniami i napis: Et pax. Ps[almus] 84; pod tymi słowami raz jeszcze: Psal[mus] 84. Poniżej waga i napis: In mensura et numero Et pondere, Sap[ientiae] 11. Pod wagą widnieje lilia z napisem: Justus germinabit sicut lilium, Oseae 141. Nadto na rycinie występują skrzydła z napisem: Sub pennis ejus sperabis, Psal[mus] 90; płonąca świeca z napisem: Lucerna pedibus meis

verbum tuum, Psal[mus] 118. Korona cierniowa i gwoździe z napisem: Sicut lilium [inter] spinas, Cant[icum] 2; biret z napisem: Docete o[m]nes Gentes, Matth[aeus] 28; róża z napisem: In patientia vestra, Lucae 21; miecz ognisty z napisem: Framea suscitare, Zach[ariae] 1. Inimici defecerunt frameae, Psal[mus] 9. Rycinę wykonano pędzlem i czarną farbą. U dołu z prawej strony znowu inicjały BD (sygnatura artysty Błażeja Dereya?).

Czwarta karta tytułowa zawiera napis: ACTA TRANSUMPTA I TOTIUS TRIENNII I MINISTERIATUS I A[DMODUM] R[EVERENDI] P[ATRIS] CHRISTOPHORI DOBRAKOWSKI. I Inchoata 1792. I Terminata 1795. Napis umieszczony na karcie ujęto w wić roślinną rozwijającą się z gałęzi wyrastającej z korzeni, na której wspiera się patron Dobrakowskiego św. Krzysztof, trzymający na lewej dłoni Dzieciątko. Stopy świętego zanurzone są w strumieniu płynącym między skałami. Postać odziana jest w szatę, silna, o muskularnych nogach i rękach. Twarz o szlachetnych rysach pokrywa bujny zarost. Głowę otacza promienisty nimb. Prawie nagie Dzieciątko trzyma w lewej ręce jabłko królewskie, prawą błogosławi świętego. Postać Dzieciątka jest nieproporcjonalnie mała w stosunku do postaci świętego, uchodzącego za olbrzyma. Rysunek cechuje delikatna, finezyjna kreska; wykonany jest piórkiem brązową farbą.

Piąta karta (il. 4) zawiera napis: ACTA I Transumpta I Triennalia I Ad[modu]m R[everen]di P[a]tris I Eustachii Adamowski I Ministri Provincialis I [S]acrae The[olo]giae Lect[oris] I Inchoata I A[nn]o D[omi]ni 1798. I Terminata I A[nn]o 1801. Wiersz pierwszy pisany jest ozdobną majuskułą, wiersz 3, 6, 7 kursywą. Z lewej strony napisu stoi pod drzewem św. Eustachy, patron Adamowskiego, ubrany w strój myśliwski, z zawieszonym u pasa kordelasem, kołczanem i rogiem myśliwskim. W prawej ręce trzyma łuk i strzałę. Oczy świętego wpatrzone są w krucyfiks, który ukazał mu się między rogami jelenia. Głowę otacza promienisty nimb. Z prawej strony przedstawiony został jelen na skale, umykający za drzewem. Między rogami jelenia krucyfiks. Rysunek wykonany jest delikatną, cienką kreską piórkiem brązową farbą.

Szosta chronologicznie karta tytułowa zawiera napis: ACTA TRANSUMPTA I Triennalia I A[dm]odum R[everendi] P[at]ris Nepomuceni I WIELOWIEYSKI I tertio Ministri Provincialis et I A[dm]odum R[everendi] P[at]ris Josephi MĘCIŃSKI I Vicarii Provincialis. INCHOATA Anno D[omi]ni 1801 I TERMINATA I Anno D[omi]ni 1804. Wiersze 3, 6 oraz częściowo 8, 9, 11, 13 pisane są kursywą. Po obu stronach napisu umieszczono drzewka z zawieszonymi na nich medalionami. Na prawym monogram NW odnoszący się do Nepomucena Wielowieyskiego, na lewym JM odnoszący się do Józefa Męcińskiego. U dołu karty znajduje się godło zakonu franciszkanów, orzeł w koronie trzymający rozerwane

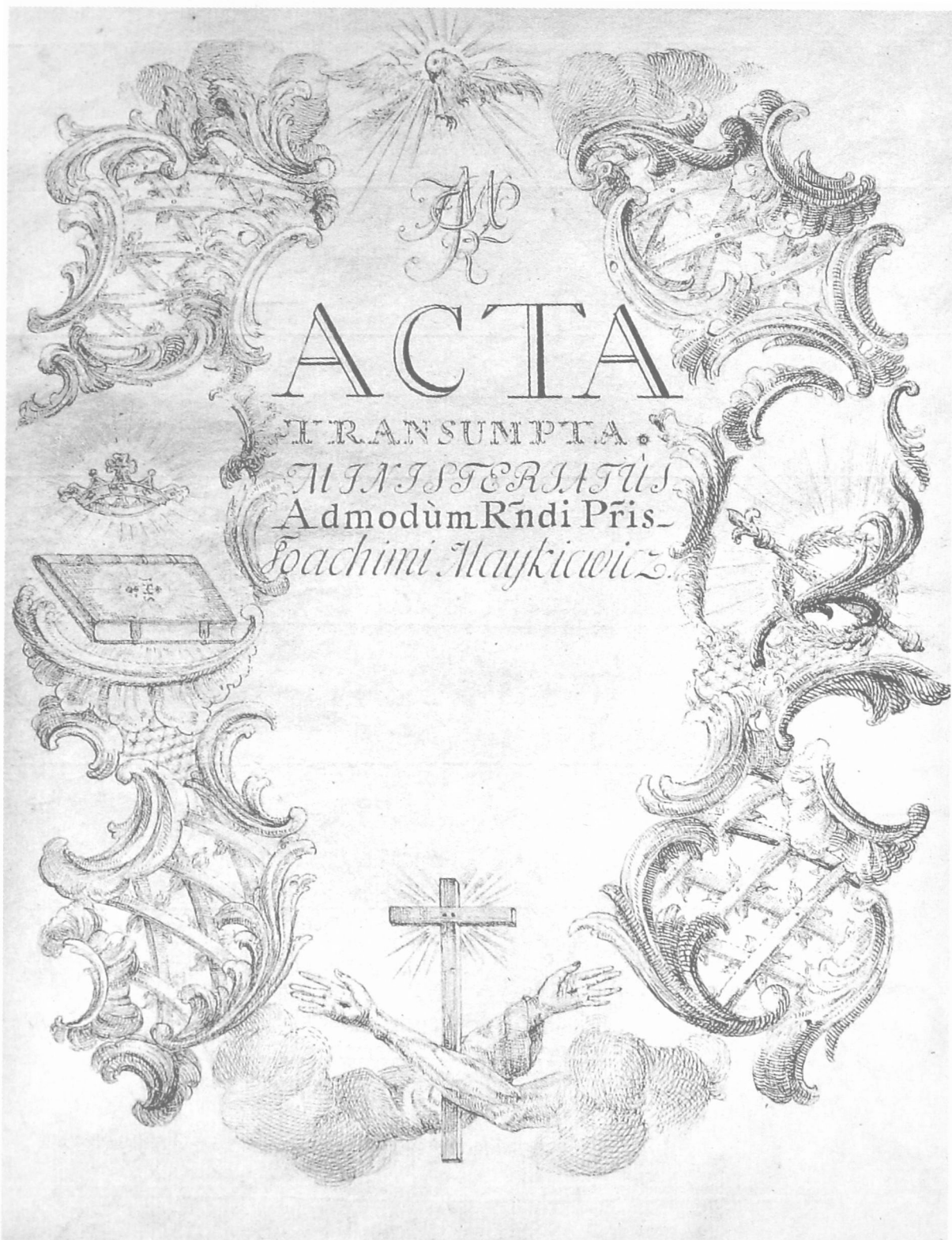
kajdany. Rysunek wykonany pędzlem brązową farbą. Przedstawienie orła łączy się niewątpliwie z patriotycznymi ruchami wolnościowymi.

Siódma karta tytułowa (il. 5) zawiera napis: I ACTA TRANSU[M]PTA I Ministeriatus Pro[vincia]lis A[dmodum] R[everendi] P[at]ris JOSEPHI I DROHOJOWSKI. I Inchoata A[nno] D[omini] I 1804. Terminata A[nno] D[omini] 1806 wykonany w całości kursywą. Umieszczony jest na rozwiniętym arkuszu, zwisającym z belki konstrukcji drewnianego domu, w którym została przedstawiona Święta Rodzina przy pracy. W środku Dzieciątko zamiatające podłogę. Z lewej strony siedzi ubrana w długą szatę Matka Boska, zajęta szyciem. Z prawej święty Józef hebluje deskę na warsztacie stolarskim; obok narzędzia ciesielskie: piła, topór, młotek, naczynie do przygotowania kleju. Na kalenicy domu umieszczono wiechę. W tle widnieje górzysty krajobraz, po obu stronach domu krzewy. Z nieba pokrytego obłokami spływają promienie.

Ten realistyczny rysunek wyróżnia się dokładnością szczegółów. Wykonany został piórkiem i pędzlem. U dołu po prawej stronie sygnatura: M. Stachowicz inven[it] et pinx[it], odnosząca się do krakowskiego malarza Michała Stachowicza.

Kolejna karta tytułowa (il. 6) zawiera napis: ACTA TRANSU[M]PTA I Triennalia I Ad[modum] R[everendi] P[at]ris I FELICIS JANOWSKI I Ministri Prov[incia]lis, I Inchoata A[nno] D[omi]no 1806. I Terminata I A[nno] D[omi]ni 1809no. Napis, wykonany kursywą, umieszczony jest na paludamencie, trzymanym przez trzy aniołki. Powyżej umieszczono godło zakonu franciszkanów — z krzyżem na tle promieni. Paludament przedstawiono na tle ogrodu utworzonego ze strzyżonych drzew. Na pierwszym planie z prawej i lewej strony rosną krzewy różane, umieszczone w donicach, między nimi sadzawka z lilią. Środek ogrodu zajmuje strzyżony trawnik, w którym układ roślin tworzy inicjały FS odnoszące się do Feliksa Janowskiego. W narożnikach trawnika umieszczone zostały drzewka. W ogrodzie przedstawieni są trzej reformaci, dwaj modlą się, trzeci zaś podlewa drzewka. Rysunek wykonany drobnymi pociągnięciami pędzla i piórkiem.

Dziewiąta karta tytułowa (il. 7) mieści napis: ACTA TRANSU[M]PTA I Ad[modum] R[everendi] P[at]ris I LUCIANI I NOWOSIELECKI. I Ministri Provincialis. I Inchoata a Capitulo I Stopnicensi A[nno] D[omini] 1809. I Terminata A[nno] D[omini] I 1812. Całość zapisana kursywą. Napis umieszczony został na rozwiniętym arkuszu ujętym w litery: L — splecionej z róż, i N — z liści laurowych. Są to inicjały Lucjana Nowosieleckiego. Nad arkuszem godło zakonu franciszkanów: skrzyżowane ręce Chrystusa i św. Franciszka, połączone z krzyżem na tle promieni. Na dolnej części ogród strzyżony z różą i lilią. Rysunek wykonany piórkiem i pędzlem ma sygnaturę: M. Stachowicz delineavit.

In Nomine Domini, Amen

ACTA TRANSŪPTA

Ministeriatūs Prōv̄līs

Admodūm R̄ndi

P. Benvenuti

DUNIKOWSKI;

S. Th. Lectoris, Provinciae

Ministri Provincialis

hujus

INCHOATA

A Capitulo Provinciali, celebra-

to Cracovia A.D. 1700.

Die 25 Junii.

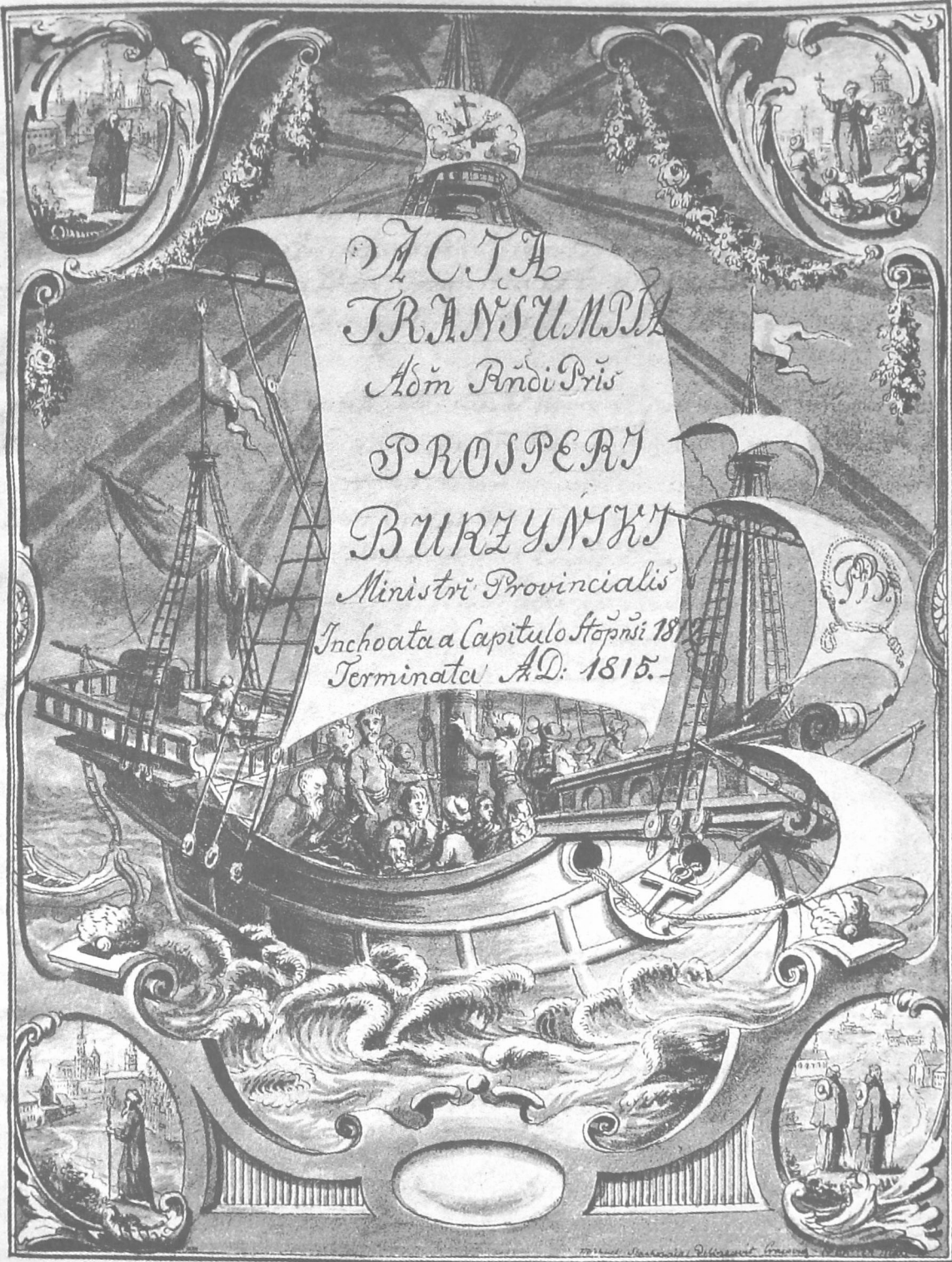

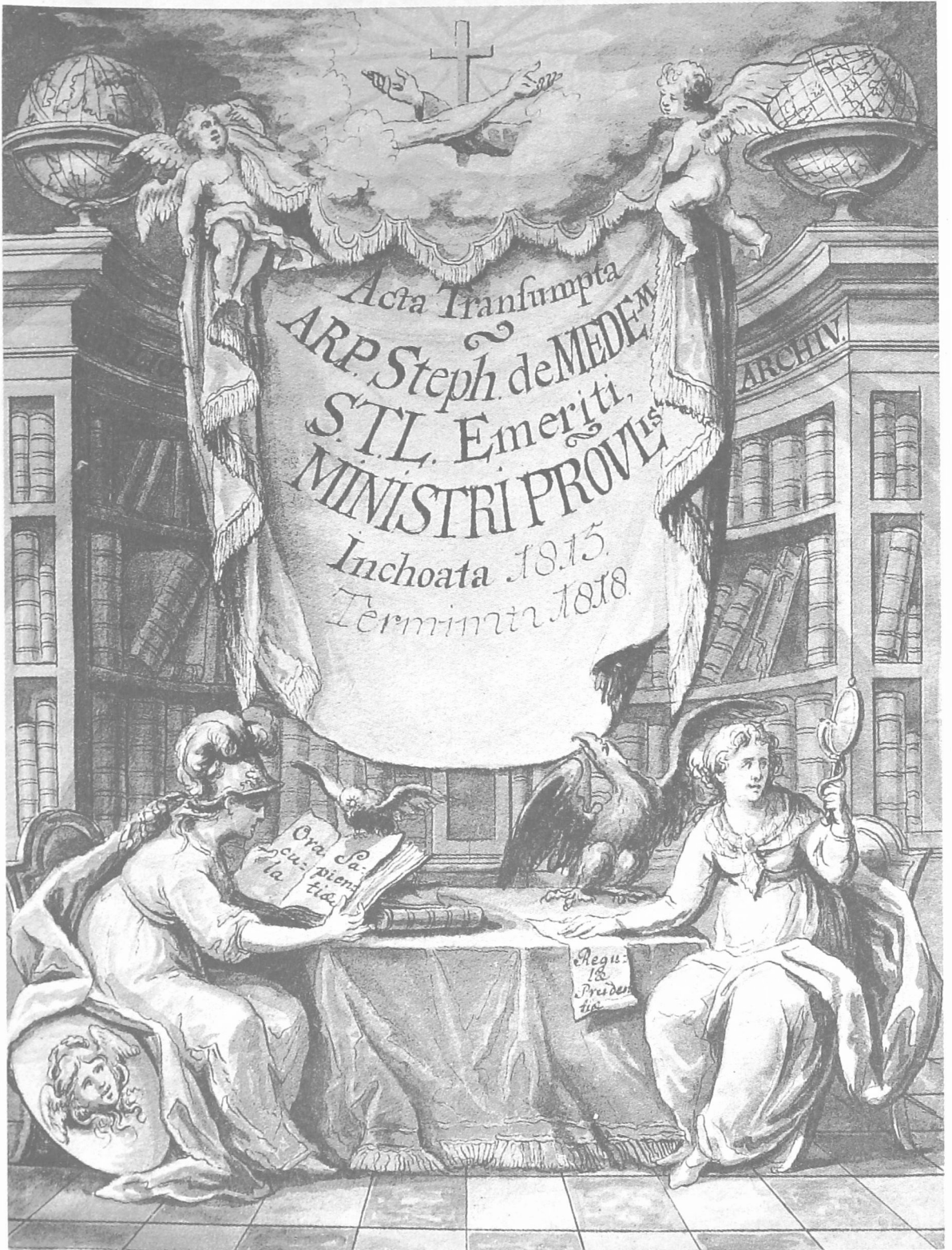

ACTA TRANSUMPTA
Adm Rdi Pris
LUCIANI
NOWOSIELECKI
Ministri Provincialis
Anchoata a Capitulo
Sopnicensi A.D. 1809.
Terminata A.D. 1812.

ACTA

TRANSUMPTA

TAIEN-

NALIA

Adm Anni

Patris

LEBARRI

DELL'HOVA

MINISTRI

PROVINCIALIS

Inchoata. D. 1824.

Terminata. D. 1827.

TRANSUMPTA
ACTA

TRIENNIALIA

A.R.P.

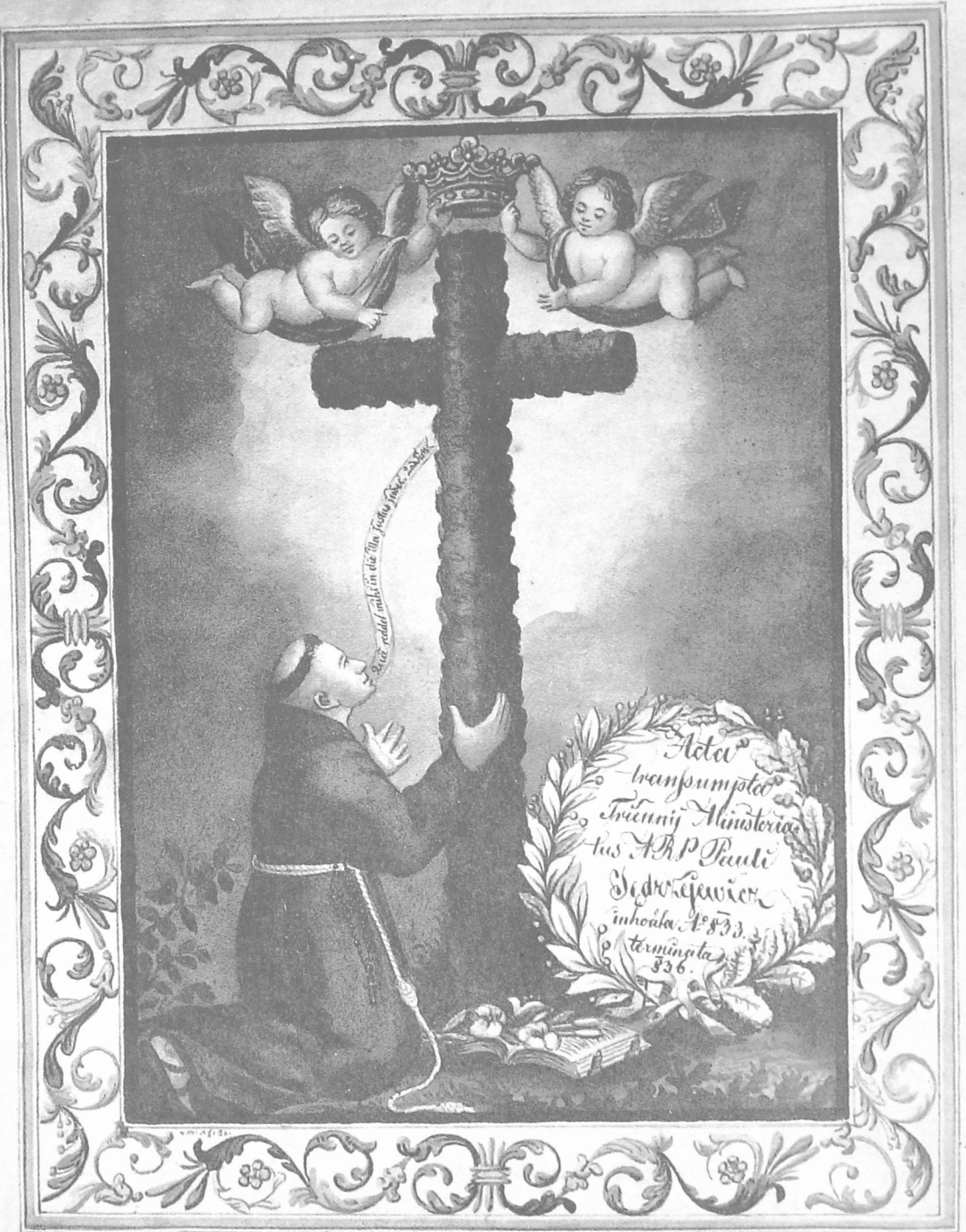
ANTONII KACZORKIEWICZ

MINISTRI PROVINCIAE

inchoata A.D. 1827.

terminata

A. 1830.

IN REPERTO REPOSITA EST MICHY CORONA MESSIAE;
 BONUM CERTAMEN CEPTA NY CONSUMMATA IDEM SERVA
 QUA REPERET MICHY DOMINUS IN TIT 1538 JUSTUS MICHY. 2. Timothei xxi
 BENEDICES CORONAE ANNI BENIGNITA
 TIS TILIA
 M D C C C
 TRANSUMPTIA
 III^{tie} Triennii
 Ministeriatu
 A. S. Stephani
 M D C C
 inchoata A. D. 1830
 terminata A. D.
 1833

Dziesiąta karta tytułowa (il. 8), pochodząca z lat 1812—1815, zawiera napis: ACTA I TRANSUMPTA I Ad[modu]m R[evere]ndi P[at]ris I PROSPERI I BURZYŃSKI I Ministri Provincialis. I Inchoata a Capitulo Stop[nice]nsi 1812 I Terminata A[nno] D[omini] 1815. Wykonany kursywą. Umieszczono go na żaglu okrętu, na którego pokładzie znajduje się załoga i czytający reformat. Na żaglu w górnej części głównego masztu przedstawione jest godło zakonu franciszkanów. Na żaglu na dziobie okrętu widnieją inicjały PB, odnoszące się do Prospera Burzyńskiego. Okręt unosi się na wzburzonych falach morza. W narożnikach dostrzegamy medaliony ozdobione liśćmi i girlandami kwiatowymi, przedstawiające sceny związane tematycznie z działalnością misyjną reformatorów. Na pierwszym przedstawiony jest reformat, spieszący spełnić pracę misyjną. W tle widoczny klasztor reformatów i kościół Mariacki. Na drugim przedstawiono pracę misyjną: reformat uczący wiernych. Na trzecim powrót zakonnika tegoż zakonu z pracy misyjnej; w tle klasztor reformatów i kościół Mariacki. Na czwartym dwaj reformaci odbywają podróż od klasztoru do klasztoru. Okręt i sceny w medalionach oddane są realistycznie i drobiazgowo. Rysunek wykonany jest pędzlem i piórkiem. U dołu, z lewej strony znajduje się sygnatura: Michael Stachowicz delineavit Cracoviae 1815 24 Maii.

Na jedenastej karcie (il. 9) widnieje napis: I Acta Transumpta I A[modum] R[everendi] P[atris] Steph[ani] de MEDEM I S[acrae] T[heologiae] L[ectoris] Emeriti, I MINISTRI PROV[INCIA]LIS. I Inchoata 1815. I Terminata 1818. Napis ten umieszczono na paludamencie trzymanym u góry przez dwa aniołki. Zwisa na tle wnęki z szafą biblioteczną, na której widnieje napis z lewej strony BIBLIOT[HECA], z prawej ARCHIV[UM]. Na szafie stoją po obu jej stronach globusy. Nad paludamentem godło zakonu franciszkanów. Pod paludamentem siedzą przy stole dwie postacie, z lewej strony Atena, ubrana w tunikę i płaszcz opadający z ramion, na głowie hełm z pióropuszem. W rękach trzyma księgę z napisem: Oracula Sapientiae; na księdze siedzi sowa (symbol Ateny), obok tarcza z głową meduzy. Z lewej Prudentia, ubrana w długą szatę, przytrzymuje prawą ręką arkusz z napisem: Regulae Prudentiae, w lewej trzyma lustro i węża. Obok niej siedzi orzeł. Rysunek wykonany został piórkiem i pędzlem. Sposób wykonania i realizm szczegółów wskazuje na autorstwo malarza Michała Stachowicza.

Dwunasta w kolejności karta tytułowa (il. 10) zawiera napis: ACTA TRANSUMPTA I TRIENNALIA I Ad[modu]m R[evere]ndi Patris I LIBORII PALUCHOWICZ MINISTRI PROVINCIALIS. I Inchoata A[nno] D[omini] 1824. Terminata A[nno] Domini 1827. Całość zapisana ozdobną kursywą. Napis umieszczony jest na otwartej księdze, przedstawionej na tle gałązek i kwiatów przeplatanych wstęgami. Rysunek wykonany zo-

stał piórkiem, w kolorze biało-czarnym. U dołu, po prawej stronie, znajduje się sygnatura: M. Stachowicz delin[avit]: Cracoviae 1827, pisana kursywą.

Trzynasta karta tytułowa (il. 11) zawiera napis: TRANSUMPTA I ACTA I TRIENNIALIA I A[DMODUM] R[EVERENDI] P[ATRIS] ANTONII KACZORKIEWICZ I MINISTRI PROVINCIALIS, I inhoata A[nno] D[omini] 1827. I Terminata [Anno] D[omini] 1830, umieszczona na paludamencie. Wiersze 6 do 9 pisane są kursywą. U góry, na medalionie, przedstawiono Najświętszą Marię Pannę Niepokalanie Poczętą, u dołu zaś godło zakonu franciszkanów umieszczone na medalionie otoczonym ornamentem z rocaille'ów. Z prawej strony klęczy święty Ludwik (?), u jego stóp korona i berło na poduszce, z lewej zaś św. Antoni, obok lilia na księdze. Rysunek wykonany został pędzlem. U dołu, z prawej strony, odnajdujemy sygnaturę: M. Stachowicz delin[avit]: Cracoviae 1827 (7 poprawione).

Czternasta karta (il. 12) zawiera napis: Acta I transumpta I Triennij Ministeriatu A[dmodum] R[everendi] P[atris] Pauli I Jędrzejewicz I, inhoata A[nn]o [1]833, I terminata [1]836, otoczony wieńcem z liści laurowych i dębowych. Z lewej strony umieszczono krzyż utworzony z sękatych pni, który adoruje św. Antoni. U stóp świętego leży lilia na księdze. Krzyż stoi na tle rozjaśnionego nieba. Między ustami św. Antoniego a krzyżem banderola z napisem kursywą: quam reddet mihi in die illa justus iudex, 2 ad Ti:4. Nad krzyżem dwa aniołki unoszą koronę. Całość otacza bordiura, którą tworzy delikatny ornament z liści i kwiatów. Rysunek wykonany został pędzlem, a u dołu, po lewej stronie bordiury, znajduje się niezwieńczona sygnatura: 4 m:AE:[18]36.

Piętnasta tytułowa karta (il. 13) zawiera napis: ACTA I TRANSUMPTA I IIIitii Triennii I Ministeriatu I A[dmodum] R[everendi] P[atris] Stephani I de MEDEM, I inhoata A[nno] D[omini] 1830 I terminata A[nno] Domini 1833. Wiersz pierwszy i trzeci pismem ozdobnym, wiersze 5—9 kursywą ozdobną. Napis umieszczony jest na jasnym, owalnym polu, otoczonym łańcuszkiem z granulek i wieńcem z liści dębowych, połączonych koroną. Nad nią unoszą się dwa aniołki trzymające wieńce. Powyżej dostrzegamy Oko Opatrzności, otoczone promieniami i napis: BENEDICES CORONAE ANNI BENIGNITATIS TUAE. W narożnikach ornament złożony ze stylizowanych liści i owoców winorośli. Bordiurę zdobią rozety i motywy geometryczne. Z trzech stron bordiury umieszczono napis kursywą: BONUM CERTAMEN CERTAVI, CURSUM CONSUMAVI, FIDEM SERVAVI; I IN RELIQUO REPOSITA EST MICHICORONA IUSTITIAE; I QUAM REDDET MICHIDOMINUS IN ILLA DIE IUSTUS IUDEX, 2. Timot: 4.v.7.8.

Wartości historyczne i artystyczne

Karty tytułowe *Acta transumpta* należy ocenić jako materiał zabytkowy. Z historycznego punktu widzenia stanowi on bezcenny zbiór do dziejów kultury Braci Mniejszych w kręgu zainteresowań mecenatu artystycznego. Są to w pewnym sensie jak gdyby rysowane i malowane dzieje krakowskiego klasztoru Reformatów w ciągu dwu stuleci. Nie mała jest również wartość artystyczna kart tytułowych, które powstały za czasów upadku dawnej stolicy Polski. Anonimowe, oznaczone tylko sygnaturą karty (monogramista), cechuje zgrabna kompozycja i dobry lekki rysunek; przykładem karta z czasów Joachima Maykiewicza czy Eustachego Adamowskiego. Nie bez znaczenia jest fakt, że w siedmiu wypadkach są to prace znanego krakowskiego malarza Michała Stachowicza, i to rysunki do czasów badań nad *Katalogiem zabytków* zupełnie nie znane. Rysunki te mogą posłużyć jako argument za wyższą ceną umiejętności, różnorodności poczynąń Michała Stachowicza, znanego dotąd z malowideł ściennych, obrazów religijnych, a nawet projektów medali.

Najcenniejszą wartością kart tytułowych *Acta transumpta* z klasztoru Reformatów jest bodaj ich ikonografia. Ukazano w nich bowiem nie tylko sceny figuralne, jak św. Rodzinę w ciekawie skomponowanym warsztacie, postacie alegoryczne z Biblii, okręt Kościoła czy precyzyjnie oddane wnętrza klasztornego ogrodu, lecz także całe grupy wyobrażeń symbolicznych. Prym wie dzie tutaj karta z czasów Nepomucena Wielowieyskiego, którą można by nazwać nawet małą encyklopedią symboli. Szczególnie ważny jest fakt, że takie przedstawienia jak berło, miecz, waga czy tarcze, zostały objaśnione dokładnymi napisami.

Z kolei należałoby określić, jaką pozycję zajmują te ryciny w miniaturstwie polskim czasów manieryzmu, baroku aż po początki XIX stulecia. Otóż, o ile miniaturom średniowiecza poświęcono wiele opracowań, barokowe, a wcześniej manierystyczne pozostają, jak to się mówi, na uboczu badań naukowych. A jednak inwentaryzacje zabytków, zwłaszcza miasta Krakowa, wykazały, że wiek XVII i XVIII był w dziedzinie miniaturstwa i płodny, i różnorodny. Z tego czasu zachowały się miniatury nie tylko w kręgach liturgicznych, lecz także w kręgach różnych bractw, ku czci zmarłych, jak również w Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego. Do rękopisów z tego czasu, aby je wzbogacić, wklejano okazy pokolorowanej grafiki (Biblioteka klasztorna św. Anny pod Przyrowem). Obiekty te mają oczywiście mniejszą wartość od gotyckich, ale reprezentują różne kierunki stylowe. Warto je wymienić: nawiązywano do form gotyckich w XVII, a nawet XVIII wieku (co dotyczy głównie

inicjałów), naśladowano w bardzo oryginalny sposób miniatury romańskie (prace Błażeja Dereya u Dominikanów w Krakowie), nierzadko zdobiono rękopisy inicjałami w duchu manieryzmu, sięgano też do współczesnej ornamentyki, posługując się motywami okucioowymi i chrząstko-małowinowymi. Autorami byli, jak wspomniany już Dery, zakonnicy, ale można przypuszczać, że też osoby świeckie. Wymienione rodzaje zabytków cechuje wielkie bogactwo ikonograficzne, związki z grafiką (Hieronim Vieriks), nawiązywanie do lokalnej ikonografii świętych, liczne symbole zakonne, a nawet tak odległa tematyka, jak wyobrażenie Bazyliki św. Piotra w Rzymie(?), jakie znaleźliśmy w *Psalterzu* z roku 1754, pracy o. T. Kaffki w klasztorze Bernardynów w Krakowie. Dałoby się tu wymienić i innych artystów, jak brata Feliksa Południka, czynnego w 2. poł. XVIII wieku u Bernardynów. Sygnalizując ten ogromny materiał jesteśmy świadomi, że rysunki u Reformatów stanowią rodzaj epilogu malarstwa i rysunkowych dekoracji książkowych w polskich klasztorach. Epilogu, który może być prologiem do badań nad tym zjawiskiem. Kończąc pragnę jeszcze wyrazić szczególne podziękowania mgr Aldonie Sołtys, która włożyła dużo pracy we wstępne opracowanie *Acta transumpta*.

NOTA BIBLIOGRAFICZNA

- T. Dobrowolski, *Sztuka Krakowa*, Kraków 1971.
- J. Dobrzycki, *Michał Stachowicz*, Kraków 1925.
- Katalog zabytków sztuki w Polsce*. T. 4: *Miasto Kraków*, cz. 1, red. J. Szablowski, Kraków 1965; cz. 2—3, red. A. Bochnak, J. Samek, Kraków 1971—1978; cz. 4—5, red. I. Reiduch-Samkowa, J. Samek, Kraków 1987—1993.
- Kraków — jego dzieje i sztuka*, red. A. Dąbrowski, Kraków 1965.
- Michał Stachowicz, malarz Insurekcji — malarz Krakowa*. W 200. rocznicę Insurekcji kościuszkowskiej. Folder wystawy, zorganizowanej przez Muzeum Historyczne miasta Krakowa, marzec—czerwiec 1994.
- M. J. Pasiecznik, *Dzieje kościoła i klasztoru OO. Reformatów w Krakowie*, Kraków 1966.
- J. Samek, *Klasztorna sztuka nieprofesjonalna*, „Lud” 61:1977.
- J. Samek, *Michał Stachowicz, malarz krakowski czynny w latach 1768—1825* (rękopis w posiadaniu autora).
- J. Samek, *Problemy sztuki Krakowa około 1800 roku*, [w:] *Kraków w czasach Księstwa Warszawskiego*. Materiały sesji naukowej z okazji Dni Krakowa 1988, Kraków 1989.

DIE PLASTISCHE AUSSCHMÜCKUNG DER „ACTA TRANSUMPTA” AUS DEN
JAHREN 1656—1836 IM KLOSTER DES REFORMIERTEN
FRANZISKANERORDENS IN KRAKAU

Z u s a m m e n f a s s u n g

In der Bibliothek der Krakauer Franziskaner an der Kirche des hl. Kasimirs sind 49 Bände erhalten geblieben. Sie enthalten die Kurzfassungen der Akten, die die Tätigkeit der einzelnen Provinzoberen des Ordens dokumentieren, und zwar bis zum Jahre 1836. Die Tietelseiten von 15 Bänden sind mit Zeichnungen geschmückt. Die plastische Ausschmückung in den „Acta transumpta” hat eine historische und eine künstlerische Bedeutung für die polnische Sakralkunst. Sieben bilder hat Michał Stachowicz, ein berühmter Krakauer Maler aus dem 18. Jahrhundert, geschaffen. Ein Bild ist vom Künstler mit dem Initial „BD” versehen worden (Błażej Dey?).